O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Chirchiq davlat pedagogika universiteti rektori
G.I. Muxamedov
2023 yil “___”_____

ONA TILI-O‘QISH SAVODXONLIGI VA UNI O‘QITISH METODIKASI

O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi: 110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi: 60110500 – Boshlang‘ich ta’lim

Chirchiq - 2023

Fan/modul kodi OTO'SUO'M106	O‘quv yili 2023-2024	Semestr 2	ECTS-Kreditlar 5
Fan/ modul turi Majburiy	Ta’lim tili O‘zbek/rus/qozoq		Haftadagi dars soatlari 4

1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Ona tili-o‘qish savodxonligi va uni o‘qitish metodikasi	60	90	150

2.

I. Fanning mazmuni

Fanning o‘qitishdan maqsad – talabalarni boshlang‘ich sinflarda ona tili va o‘qish savodxonligi fanining mazmuni va vazifalari, o‘qitish usullari, ta’limiy vositalar bilan tanishtirish va ularni ta’lim jarayoniga tatbiq etish bo‘yicha bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalarni shakllantirish hamda amaliyotga tatbiq etish ko‘nikmasini hosil qilishdan iborat. Fan doirasida o‘rganiladigan asosiy masalalarning mazmun-mundarijasini belgilash, ona tili didaktikasi va metodikasi haqida ma’lumot berish hamda ona tilini o‘quv predmeti sifatida qanday o‘qitish kerakligiga oid kasbiy kompetentlikni shakllantirishdan iborat. Talabalarni shu sohada mantiqiy fikrlashga, ilmiy xulosa chiqarishga o‘rgatish, ularda ona tili va o‘qish savodxonligini o‘qitish metodikasining nazariy va amaliy muammolarini hal etish ko‘nikmalarini shakllantirish.

Fanning vazifasi – talabalarda boshlang‘ich sinflar ona tili ta’limi jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashni, shuningdek, davlat ta’lim standarti, o‘quv dasturi, maktab darsliklarining mazmuni va metodik tuzilishi bilan tanishtirish orqali boshlang‘ich ta’limda o‘qitishning zamonaviy ilg‘or metod, usullari haqida nazariy bilim, amaliy ko‘nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat.

II. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. Til ijtimoiy, doim o‘zgarib, rivojlanib turuvchi hodisadir

2-mavzu. Milliy va adabiy til. Milliy til va adabiy til

3-mavzu. Fonetika. Fonetika va fonologiya. Ona tilining vokalizmi va konsonantizmi

4-mavzu. Nutqning fonetik bo‘linishi. Nutq tovushlarining fonetik o‘zgarishlari

5-mavzu. Grafika. Orfografiya va orfoepiya

6-mavzu. Leksikologiya, uning ob’ekti, turlari, vazifalari. Ona tili lug‘at tarkibining ma’no jihatdan tavsiflanishi

7-mavzu. Lug‘at tarkibining shakl va ma’no munosabatlari jihatidan tavsiflanishi

	metodikasi. CHDPI 2021y 3.M.Hamroyev, D.Muhammedova, D.Shodmonqulova, X.G'ulomova, Sh.Yo'ldosheva. Ona tili (darslik). Toshkent: TDPU. 2008. 4.Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Saryiev Sh. Ona tili o'qitish metodikasi. –T.: Noshir, 2009. 5. R.Ikromova, D.Muhamedova, M.Hamroyev. Ona tilidan mashqlar to'plami. Toshkent: TDPU. 2009. 6. Lutfullayeva D. Hozirgi o`zbek adabiy tili 2-qism. Ташкент.'IQTISOD-MOLIYA"-2018 **Axborot manbalari** http://www.edu.uz–O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti. http:www.uzedu.uz – O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi sayti. http://www.gov.uz– O'zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.pedagog.uz www.cspi.uz www.pedagog.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK) www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta'lim resurslari portali
7.	**Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023-yil "08.09" 1-dagi qarori bilan tasdiqlanganlar:**
8.	Fan/modul uchun mas'ulari: S.I.Eshonqulova - CHDPU, "Boshlang'ich ta'lim nazariyasi" kafedrasi f.f.n.dotsent I.Madraximova - CHDPU, "Boshlang'ich ta'lim nazariyasi" kafedrasi o'qituvchisi M.Axmadaliyeva - CHDPU, "Boshlang'ich ta'lim nazariyasi" kafedrasi o'qituvchisi
9.	Taqrizchilar: A.R. Xamroyev – BuxDU, "Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari doktori. G.A. Xolboyeva – Jizzax DPI, "Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

	8-mavzu. Lug'at tarkibidagi so'zlarning kelib chiqishi, ijtimoiy guruhlar tomonidan qo'llanishi jihatidan tavsiflanishi. Lug'at tarkibidagi ajralmas birikmalar – frazeologik birikmalarning ma'no va tarkib jihatdan tavsiflanishi **9-mavzu. Grammatika. Morfemika va morfema haqida umumiy ma'lumot. O'zbek tilida so'z yasalishi. So'zlarning tuzilish jihatidan turlari** **10-mavzu. Grammatika, uning qismlari. Morfologiya haqida umumiy ma'lumot** **11-mavzu: Mustaqil so'zlar. Ot turkumining ta'rifi, leksik-grammatik xususiyatlari, ma'no turlari** **12-mavzu. Otlarning aloqa-munosabat kategoriyalari. Otlarning yasalishi, tuzilish jihatdan turlari. Otlarda modal ma'no** **13-mavzu. Sifat so'z turkumi. Sifatning leksik-grammatik xususiyatlari, ma'no turlari. Sifatlarning modal shakllari** **14-mavzu. Son so'z turkumi** **15-mavzu. Olmoshning ta'rifi, leksik-grammatik xususiyatlari** **III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:** Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1. Tillarning paydo bo'lishi. 2. Milliy va adabiy til 3. Fonetika va fonologiya; nutq apparati, ona tilining unli tovushlar tizimi 4. Ona tilining vokalizmi va konsonantizmi. 5. Nutqning fonetik bo'linishi. 6. Nutq tovushlarining fonetik o'zgarishlari. Kombinator o'zgarishlar va ularning turlari. 7. Pozitsion o'zgarishlar va ularning turlari. 8. Grafika haqida. Yozuvning turlari. 9. Orfografiya va uning tamoyillari. 10. Orfoepiya. 11. Leksikologiya, uning ob'ekti, vazifalari. 12. Ona tili lug'at tarkibining ma'no jihatidan tavsifi. 13. Lug'at tarkibining shakl va ma'no munosabatlari jihatidan tavsiflanishi: omonim, sinonim va ularning turlari. 14. Lug'at tarkibining shakl va ma'no munosabatlari jihatidan tavsiflanishi: antonim, paronimlar, giponimiya va ularning turlari. 15. Lug'at tarkibidagi so'zlarning kelib chiqishi, ijtimoiy guruhlar tomonidan qo'llanishi jihatidan tavsiflanishi. **Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar** Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini

	tushungan holda qo‘yilgan masalani o‘rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to‘liq ochib beriladi. **Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:** 1. Milliy va adabiy til. 2. Fonetik va fonologik hodisalar 3. Ona tilining vokalizmi 4. Ona tilining konsonantizmi 5. Nutqning fonetik bo‘linishi 6. Nutq tovushlarining fonetik o‘zgarishlari 7. Grafika 8. Orfografiya va orfoepiya 9. Ona tili lug‘at tarkibi-ning ma’no jihatdan tavsiflanishi 10. Lug‘at tarkibining shakl va ma’no munosabatlari jihatidan tavsiflanishi 11. Lug‘at tarkibidagi so‘zlarning kelib chiqishi, ijtimoiy guruhlar tomonidan qo‘llanishi jihatidan tavsiflanishi 12. Lug‘at tarkibining faolligi yoki nofaolligi jihatidan tavsiflanishi; lug‘at tarkibining hissiy-ta’siriy bo‘yoqdorligi jihatidan tavsiflanishi 13. Lug‘at tarkibidagi ajralmas birikmalar – frazeologik birikmalarning ma’no va tarkib jihatdan tavsiflanishi. Leksikografiya (lug‘atshunoslik). Lug‘atlar, ularning turlari 14. Morfemika va so‘z yasalishi 15. Ot turkumining ma’no turlari 16. Otlarning aloqa-munosabat kategoriyalari 17. Ot turkumining son kategoriyasi; otlarning nokategorial shakllari 18. Otlarning yasalishi, tuzilish jihatdan turlari 19. Otlarning yasalishi, tuzilish jihatdan turlari 20. Sifat so‘z turkumi. Sifatning ma’no turlari 21. Sifatlarning yasalishi. 22. Son so‘z turkumi. Sonning ma’no turlari 23. Olmoshning xususiyatlari va turlari 24. Fe’l so‘z turkumi. O‘timli va o‘timsiz fe’llar. Boo‘lishli va bo‘lishsiz fe’llar
3.	**VII. Ta’lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: – ona tili fanining umumiy tushuncha, qoida, qonun va nazariyalarining o‘zaro bog‘liqligi; ona tili fanining shakllanish va rivojlanishining tarixiy bosqichlari; ona tili fanining keyingi yutuqlari; ona tili fanining nazariy masalalari to‘g‘risida, jumladan, ona tili imlosi, uslubiyati; ona tilimizning rivojlanish tarixi; ona tilimizning lug‘at tarkibi; ona tilimizning fonetika va fonologiyasi; ona tili fanining grammatikasi; ona tili fanining uslubiyati;ona tili fanining imlosi haqida; ona tili ta’limi jarayonini tashkil etishning huquqiy-me’yoriy asoslari; ona tilini o‘qitish tarixi, rivojlanishi, fanning ob’ekti va

	sub’ekti; “Ona tili-o‘qish savodxonligi va uni o‘qitish metodikasi”ning tekshirish (ilmiy-tadqiqot) metodlari, boshqa fanlar bilan aloqasi; ona tilini o‘qitishga doir yondashuv va tamoyillar; ona tili va o‘qish savodxonligini o‘qitish metodlari; ona tili va o‘qish savodxonligidan dars turlari va unda qo‘llanadigan innovasion texnologiyalar; til bo‘limlarini o‘qitishdagi o‘ziga xos yondashuvlar haqida ***tasavvurga ega bo‘lishi*** **(bilim);** – ona tili fani bo‘yicha leksikasi, fonetikasi, grammatikasi, imlosi, uslubiyati bo‘yicha tahlil qila olish, ona tili va o‘qish savodxonligi darslarini loyihalashtirish va tashkil etish, ona tili ta’limi mazmuni, bu fanlarni o‘qitishda uning qismlari, boblariga xos xususiyatlarini tahlil qila olish, ona tili ta’limida an’anaviy va noan’anaviy dars shakllarini qo‘llash, o‘quvchilar o‘quv biluv faoliyatini faollashtirishga qaratilgan dars usullarni ***bilishi va ulardan foydalana olishi*** (ko‘nikma); – o‘quv ishlarini loyihalashtirish; darsdan tashqari mashg‘ ulotlarni aniq va maqsadli tashkil eta olish; o‘z shaxsiy va kasbiy axborot maydonini loyihalashtirish ***ko‘nikmalariga ega bo‘lishi (malaka)*** kerak.
4.	**VIII. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** – interfaol keys-stadilar; (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); – guruhlarda ishlash; – amaliy mashg‘ulotlar – taqdimotlarni qilish; – individual loyihalar; – jamoa ishlash va himoya qilish uchun loyihalar. – ijodiy ishlar yaratish
5.	**IX. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, ijod qilish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha amaliy ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Q.Xusanboyeva M.Xazratqulov. Ona tili o‘qish savodxonligi metodikasi 1-qism. Innovatsiya ziyo. 2022 2. S. Matjonov, H. Vakiyeva. Boshlang‘ich sinflarda ona-tili o‘qitish metodikasi – 2021y CHDPI **Qo‘shimcha adabiyotlar** 1. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma’ruza, 2017 yil 14 yanvar / Sh.M. Mirziyoyev. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 104 b. 2.S. Matjonov, H. Vakiyeva. Boshlang‘ich sinflarda ona-tili o‘qitish